

Equisetum hyemale L. var. *affine* (Engelm.) A. A. Eaton in Schoorl

Aart G. Swolfs (Oudendijk 13, 1871 VB Schoorl)

Equisetum hyemale L. var. *affine* (Engelm.) A. A. Eaton in Schoorl (Prov. of North-Holland)

A giant form of the Northamerican *Equisetum hyemale* var. *affine* has been planted a decade ago near the coast, where it has naturalized since. It is suggested that other Northamerican introductions of this extremely variable taxon may have remained unnoticed.

Tijdens een terreinverkenning in Schoorl in de winter van 1995, deed zich een wel heel bijzondere ontmoeting voor tussen de schrijver dezes en een reusachtige (2½ m hoge) Paardenstaart. Afgezien van de grootte leek de plant het meest op Schaafstro (*E. hyemale*), ook in het gegeven dat hij wintergroen was. Na determinatie op het Rijksherbarium¹ bleek dat de plant inderdaad tot *E. hyemale* gerekend moest worden. Nadere informatie leerde² dat onze plant ongeveer tien jaar geleden werd aangeplant ten behoeve van een geneesmiddelenbedrijf in Alkmaar. Het is aannemelijk dat de duizenden stengels alle tot één kloon behoren, met andere woorden, dat het eigenlijk één, door vegetatieve vermenigvuldiging uitgegroeid individu betreft. Alleen al door zijn grootte wijkt onze plant af van het inheemse materiaal uit Nederland: 'normale' exemplaren van Schaafstro worden 40–90 cm hoog³, met uitschieters tot 1½ m.⁴

Schaafstro is een zeer variabele soort, die voorkomt in Europa, West-Azië, Oost-Azië en Noord-Amerika.⁵ Met name in Noord-Amerika en Oost-Azië is de soort bijzonder variabel. Hauke⁵ geeft aan dat er veel variatie tussen de populaties bestaat. Die variatie vertoont een clinaal patroon, d.w.z. verandert van Noord naar Zuid en/of van Oost naar West. Hij komt tot de slotsom dat het niet goed mogelijk is deze variatie formeel-taxonisch te omschrijven, en concludeert dat *E. hyemale* in twee variëteiten kan worden verdeeld: var. *hyemale* van Europa en West-Azië, en var. *affine* van Noord-Amerika en Oost-Azië. De laatste omvat dan talrijke op het oog zeer verschillende vormen die alle door tussenvormen met elkaar verbonden zijn.

Het lijkt aannemelijk dat het materiaal uit Schoorl oorspronkelijk uit Noord-Amerika afkomstig is. Maar zonder een grondige studie van het Noord-Amerikaanse materiaal valt niet goed na te gaan uit welk deel.

Fig. 1. De grootte van *Equisetum hyemale* var. *affine* ten opzichte van een kind.

De populatie van Schoorl viel bijzonder op door zijn forse groei, maar het is niet zo, dat alle Noord-Amerikaanse populaties zo groot zijn: Hauke⁵ geeft als variatie 0,18–2,24 m (de langste door mij gemeten stengel was 2,45 m!). Dit betekent eigenlijk dat we deze populatie 'toevallig' als niet-oorspronkelijk hebben kunnen herkennen, maar dat het heel goed denkbaar is, dat andere eventuele introducties (nog) niet als zodanig zijn herkend. De kans dat er inderdaad sprake is van andere introducties is reëel gezien het feit dat *hyemale*-achtige planten ook in tuincentra

worden aangeboden (onder de meest diverse namen), met name voor gebruik als begroeiing van vijverranden.⁶ Gezien het feit, dat er nog wel eens mensen zijn die van de eigenaar van de tuinderij een stukje plantgoed meekrijgen en de plant naar Paardenstaarten-traditie uitstekend voor zichzelf kan zorgen door zelfs onder of door vastgereden puin te kruipen, is het zeker niet uitgesloten dat in de toekomst meer mensen met deze reus zullen worden geconfronteerd.

1. Determinatie W.J. Holverda.
2. Mondelinge mededeling P. Blokdijk (Schoorl), 1995.
3. R. van der Meijden, 1996. Heukels' Flora van Nederland, ed. 22. Groningen.
4. S.J. van Ooststroom, 1948. Flora Neerlandica I, 1. Amsterdam.
5. R. Hauke, 1963. A taxonomic monograph of the genus *Equisetum* subgenus *Hippochaete*. Beih. *Novo Hedwigia* 8.
6. Mondelinge mededeling R. van der Meijden.